АННОТАЦИЯ

В статье анализируются вопросы становления и функционирования системы частных вузов. Дана характеристика новым формам и методам организации учебно-воспитательного процесса в высших учебных заведениях нового типа.

SUMMARY

This article deals with the analysis of foundation and function of private higher educational institutions system. The new forms and methods of educational process organization in the higher educational institutions of the new type are characterized.

ПРИНЦИПИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У XXI СТОЛІТТІ

Богуш А.М.
доктор педагогічних наук,
професор, член АПН України

Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського (м. Одеса)

Всі категорії, що пов'язані з професійно-педагогічною діяльністю, так чи інакше визначаються принципами. Ми маємо принципи навчання, виховання, організації навчально-педагогічної діяльності, технологічні принципи педагогічної діяльності, принципи цілісного педагогічного процесу, соціокульнутної освіти, принципи державної політики в галузі освіти тощо. Натомість категорії навчання, виховання і освіта можуть мати різне якісне начинення, різну характеристику. Відтак, різними будуть і принципи їх організації.

Провідним принципом державної політики в галузі вищої професійної освіти в України є принцип гуманістичного характеру освіти, тобто створення такої системи навчально-виховних закладів і освітні програм, які «можуть задовольнити будь-які освітні запити різних груп населення без ураження чиїхось прав на одержання освіти будь-якого рівня». [3, с. 118].

Відтак, гуманізація освіти у вищій школі повинна будуватись на адекватних їй принципах, що випливають із загального поняття «гуманізм».

Загальновідомо, що під гуманізмом розуміють систему ідей і поглядів на людину, як найвищу цінність» [3, с. 76], визнання «безмежності можливостей людини її здібності до самовдосконалення, прав особистості на вільний прояв своїх здібностей, переконань, утвердження блага людини як критерію оцінки рівня суспільних відносин» [4, с. 32.].

Та й саме слово «гуманізм» означає готовність допомагати іншим людям, виявляти повагу, піклування, співучасть, тобто якості поведінки, без яких неможливе існування людського роду.

З позицій аксиологічного підходу, гуманність передбачає такі цінності, як гідність, доброту, чемність, освіченість, високу духовну культуру, витончений смак, культуру мовлення, вишуканість, вихованість.

На думку вчених (Балл Г.О., Котова І.Б., Шиянов Є.М. та ін.), гуманність це не стільки особистісна риса, скільки стрижнева якість, що виражає ставлення людини до людини. Гуманне ставлення до людей визначає гуманістичну сутність особистості.

Гуманістична наукова платформа побудови педагогічної діяльності у вищій школі, на думку вчених (Бондаревська Є.В., Кульневич С.В., Лаврікова Т.В., Лещинський В.І. та ін), повинна докорінно змінити її традиційне начинення: особистість студента переміщується із зони педагогічного впливу, тобто передачі «кінцевих, закритих і «абсолютних знань» у сферу педагогічної взаємодії, відкритих смислопороджуючих орієнтирів педагогічної діяльності гуманістичного типу [5, с. 66].

При цьому, організація взаємодії передбачає створення у процесі підготовки майбутніх

фахівців взаємодії трьох видів: «викладач - студент», ,студент - викладач», «студент-студент». Означена взаємодія започатковує нові напрямки педагогічної діяльності вузівського викладача, як - от: відхід від технократичних моделей навчання., допомога у становленні особистості студента як суб'єкта соціокультури, що передбачає процес саморозвитку, самоорганізації, самореалізації себе в особистісному і професійному житті. З позицій гуманістичної педагогічної діяльності викладач вузу повинен актуалізувати у майбутніх професіоналів механізми самозахисту, саморегуляції і «виживання» в сучасному суспільстві, зменшити соціальну напругу професійної адаптованості, сприяти усвідомленню студентами смислу життя, визначення свого місця в ньому.

Відтак, охарактеризуємо принципи модернізації професійно-педагогічної діяльності у вищій школі.

Зауважимо, що принципи організації педагогічної діяльності вчителя загальноосвітньої школи були предметом дослідження багатьох учених (Балл Г.О., Бондаревська Є.В., Вужина І.В., Газман О.С., Гумільов Л.М., Кон А.В., Кульневич С.В., Мудрик О.В., Якиманська І.С. та ін.).

Повернемось до педагогічної діяльності викладача вищої школи. Якими ж принципами він повинен керуватись у процесі підготовки майбутніх фахівців?

Насамперед, на нашу думку, це принцип природовідповідності і природодоцільності зовсім у новому його баченні. Означений принцип набув класичного характеру, він розкритий у працях класиків педагогіки (Коменський Я.А., Ж.Ж.Руссо, Ушинський К.Д., Сухомлинський В.О. та ін.).

На сучасному етапі принцип природодоцільності співвідноситься вченими (Гумільов Л.М., Кон І.С., Кульневич С.В., Мудрик О.В. та ін.) з мега - і мезафакторами, тобто впливом тонких енергій і ландшафтно-кліматичних умов на виникнення і протікання ціннісно - орієнтованих процесів, що дозволяє встановити залежність духовно- моральної сфери особистості від великих і малих космічних циклів.

Відтак, особливої актуальності набуває сьогодні співвіднесеність виховання і навчання майбутніх фахівців у ВНЗ з тими змінами, які відбуваються у природі і повуязані з періодами енергетичного переграмування людства.

За досить відомою і широко описаною теорією В.Правдивцева, енергетичне перепрограмування людства відбувається у процесі зміни малих (500- річних) і великих (2000-річних) космічних циклів. Як результат, людська цивілізація одержує нову енергетичну програму на 5 віків (5).

Велика зміна, (2000-річна) що зараз переживає людство, і яка закінчиться у 2002 -2012 р., визначається суттєвими змінами в духовно-моральних програмах.

За останні 2000 років першою такою «програмуючою точкою» був парад планет у момент народження Ісуса Христа. Саме тоді, як відзначають учені, було закладено духовний фундамент на наступну 2000 річну епоху: виникла нова релігія - християнство.

Кожній епосі, як зазначають учені, властивий свій світогляд, стрижнем якого є феномен «морального інстинкту свідомості», (на відміну від тваринного), який визначається різними рівнями духовності людини відповідно до нині чинної епохи, впливу космічної енергетики на людину.

Епоха Водолія, що наступає, характеризується значним зростанням морально-духовного потенціалу людини, висока позитивна енергетика нової епохи, в яку ми вже вступили, буде стимулювати і активізувати прояви потенційного духовного начала людини.

За даними вчених, кожна людина має сховані духовні потреби, які можуть виявлятись, чи не виявлятись залежно від її світогляду і поведінки. Припускається, що гравітаційні зміни прямо впливають на підсвідомість і психіку людини, актуалізують ті якості (позитивні чи негативні), які закладені в кожному з нас. Якщо людина йде назустріч своєму духовно- інтелектуальному зросту, космічна енергетика підсилює і прискорює цей процес. У людей з низьким рівнем морального інститнкта свідомості, навпаки активізуються тваринні риси - агресивність, жорстокість, роздратованість, нетерплячість, що веде до різного роду злочинності, військових конфліктів, хвороб, епідемій, масових психозів як результат внутрішнього дисбалансу особистості (5).

Яке ж це має відношення до вищої освіти?

Безпосереднє, вочевидь надання природодоцільної педагогічної підтримки особистості, що розвивається, а також майбутнім фахівцям, які будуть мати справу з широким колом громадян суспільства, повуязане насамперед з розвитком і вихованням природоцільної духовності. Високодуховна людина XXI століття зможе протистояти випадкам агресії, бездуховності та іншим негативним проявам. Задля цього слід спрямувати навчально-виховний процес ВНЗ на виховання високоморальних якостей особистості фахівців, які одержують вищу освіту. Крім того, вчені зазначають, що надання природодоцільної підтримки особистості молодої людини в усіх навчальних закладах буде сприяти розвитку природодоцільної духовності, яка буде визначати в подальшому її життєвий шлях: прагнення до самоорганізації, саморегуляції, самовизначення свого духовно-морального становлення.

Відтак, наступним принципом гуманізації вищої освіти вважаємо забезпечення високого рівня духовності життєдіяльності студентів. Означений принцип передбачає, за словами С.В.Кульневича, здібність самозабезпечувати своє подальше життя високими моральними цінностями, встановлювати «моральні обмежувачі і регуляторії», що запобігають переходу особистості молодої людини до улітарно-технократичної мети (5,с53).

Педагогічний процес ВНЗ повинен сприяти становленню і прояву таких особистісних структур, які б дозволяли втілювати творчі якості людини. Інакше, вища освіта досягне своєї мети, якщо будуть створені умови і потенційне педагогічно-професійне середовище, в якому могла б формуватись і розвиватись творча особистість.

Звідси випливає і наступний принцип гуманізації вищої освіти - принцип самоорганізуючої творчості майбутніх професіоналів (Кульневич С.В.).

За цим принципом передбачається формування у студентів самоорганізуючої професійно-педагогічної діяльності, мета і зміст якої повинні перетворити її для професіонала в самокерівництво шляхом синергетичних орієнтирів та умов діяльності. Нагадаємо, що синергетика - це система самоорганізації, внутрішня здібність людини вирощувати в собі, надбудовувати із себе нові якості, що є необхідними для виживання в будь - яких умовах, тобто внутрішні зміни, що забезпечуються діяльністю особистісних структур свідомості, які впливають на процес засвоєння знань і подальший розвиток особистості.

Відтак, наступним принципом нового типу гуманістичної освіти є «принцип суб»єктності і свідомості, що пізнає» [5., с.54]. І викладач, і студент, за цим принципом, визнаються активними суб'єктами освіти, спостерігачами своїх внутрішніх особистісних структур і їх прояву на «дослідному полі» (за термінологією Кульневича С.В.) професійної і педагогічної діяльності. Як бачимо, нівелюється позиція викладача як носія і передавача знань. Пізнає і викладач, і студент.

Означений принцип породжує наступний - принцип комплементарності (доповненості), суть якого полягає в тому, що за законами діалектики, протилежності зникають не шляхом їх зняття, а шляхом взаємного доповнення, компромісу. На практиці це означає заміну монологічної лекції як методу викладання, діалогом, діалогічною взаємодією, партнерством викладача і студента в засвоєнні знань.

Забезпечити діалогічну форму навчання можливо за наявності відкритості навчальної інформації для студентів. Сьогодні задля цього є всі можливості: це комп'ютеризація навчання, система інтернет і т. ін.

Насамкінець, принцип «суб»єктивного контролю» [5,6]. Зауважимо, що реалізація всіх означених попередніх принципів буде залежати від сформованості рівня суб'єктивного контролю як у викладача вузу, так і у студента.

Що означає цей принцип? Відповідь ми знаходимо у психологів: це здібність людини усвідомлювати і адекватно пояснювати міру своєї участі в тому, що з нею відбувається, тобто це рівень розуміння людиною смислу свого життя і своєї діяльності, обраної професії, свідоме розмежування нею зовнішніх і внутрішніх впливів на свою особистість, поведінку і результат діяльності.

Відомо два способи, якими ми всі намагаємось пояснити самі собі (та й іншим) те що з нами відбувається. Перший - ми всі намагаємось пов'язати із зовнішніми обста-

винами, звинуватити когось чи щось: випадковість, невдалий день, число, не взяв до уваги попередження астрологів і т. ін. Це зовнішній, еккстернальний рівень суб'єктивного контролю.

Другий - внутрішній, - інтернальний рівень суб'єктивного контролю: все, що з нами відбувалось, є результатом власних зусиль, це переконання людини, що досить велика питома вага, що визначає результат діяльності, залежить від самої людини.

Отже, завдання вищої школи сформувати у студентів адекватний внутрішній інтернальний рівень суб'єктивного контролю, вміння об'єктивно співвідносити взаємовпливи першого і другого рівнів суб'єктивного конторою.

У гуманістичній педагогіці, як відомо, принципи не можуть виступати жорстким регулятором побудови навчально-виховного процесу в будь - якому навчальному закладі. Вони тільки передбачають його можливі варіанти і використовуються як витончені, м'які регулятори щодо вибору умов, засобів, методів і форм особистісного потенціалу самоорганізації, ненасильницькі ініціюють діяльність нашої свідомості на пошук симсла власної поведінки і власної діяльності» [5., с.78].

Завданням викладача вузу є з допомогою гуманістичних принципів запобігти чи обмежити проникнення антигуманістичних засобів у навчальний процес вузу, показати їх неспроможність у досягненні позитивних результатів у майбутній професійній діяльності, переколонати майбутніх професіоналів сприймати себе як найвищу цінність, що допоможе їм переорієнтувати себе, своє «Я» з позиції пасивного відтворювана, в позицію самоорганізуючої, творчої особистості, яка зможе наповнити смислом і свою професійну діяльність, і свою життєтворчість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаревская Е.В. Введение в педагогическую культуру. - Уч. Пос. - Ростов н/Д, 1995.
2. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. Педагогика личности в гуманистических теориях и системах воспитания: Уч. Пос. - М- Ростов н/Д, 1999
3. Гончаренко С.І. Український педагогічний словник. - К:, Либідь, 1997.
4. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь. —М.,2001
5. Кульневич С.В. Педагогика личности от концепций до технологий. -Уч. Пос. - Ростов н/Д. -2001
6. Лаврентьева Т.В. Педагогика личности. -Ростов н/Д., 1998

В статье раскрываются принципы модернизации учебно-воспитательного процесса, в высшей школе в новую эпоху, в XXI столетии.

ПРОБЛЕМИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ ТА ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Дем'янчук В.А.

Міжнародний університет «Рівненський економіко-гуманітарний інститут» імені академіка Степана Дем'янчука

громадянські свободи являють собою більшу
цінність, аніЖ дерДавісибі суверенітет.
V контексті міЖнародного араба гарантії,
що Захищають людину, мають переваЖати
над гарантіями, які Захищають дерЖаву.

Вацлав Гавел, президент Чеської республіки.

Головна мета громадянської освіти - виховання громадянина демократичного правового суспільства, який повинен мати знання про громадянство, суспільство, права людини, про вибір тощо. Громадянин повинен мати вміння критично мислити, аналізувати, спілкуватись з іншими людьми, бути толерантним, тощо.

Громадянська освіта повинна бути спрямована на розвиток і підтримку внутрішньої свободи людини, створення умов для її практичної діяльності.